SULTAN AZİZ'İN MÜCEVHERLERİ

Cingöz Recai'nin En Son Maceraları

PEYAMİ SAFA
SERVER BEDİ

NOTLANDIRARAK HAZIRLAYAN
SEVAL ŞAHİN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1497
EDEBÎ ESERLER: 783

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-907-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1.Basım: İnkılap ve Aka, 1962
2.Basım

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Tashih: Gürkan Canpolat

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Peyami Safa (2 Nisan 1899-15 Haziran 1961)

2 Nisan 1899'da İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. Babası Şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası Sivas'ta öldü. İlk öğrenimine Gedikpaşa'da Menbaül-İrfan Mektebi'nde başladı. Eğitimi devam ederken dokuz yaşında, sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden uzun bir hastalık dönemi geçirdi. (1908). 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve geçim darlığı sebebiyle bırakmak zorunda kaldı. *Bir Mekteplinin Hatıratı / Karanlıklar Kralı* (1913) adlı ilk kitabını Vefa İdadisi'ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Tiyatro eğitimi almak için Darülbedayi imtihanlarına girdi, kazandı, ancak devam edemedi (1914). Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başladı. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne muallim olarak girdi (1917). Bu dönemde *Fağfur, Servet-i Fünûn* ve *İctihad*'da yazdı. Bir süre Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde çalıştı (1918).

Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* gazetesini çıkardı. (1919). *Yirminci Asır* kapandıktan sonra *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tasvir-i Efkâr* (1922), Cumhuriyet'in ilânının ardından *Son Telgraf*, *Son Saat* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1924 yılında Server Bedi takma adıyla meşhur Cingöz Recai tipini yarattı. Halil Lutfi (Dördüncü) ile birlikte *Büyük Yol* adlı bir gazete çıkardı (1925). Aynı tarihlerde hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla *Cumhuriyet*'te yazdı. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). *Resimli Ay*, *Hareket* dergilerinde yazdı. Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini çıkardı. (1935). *Hafta*'nın ardından *Kültür Haftası*'nı çıkardı.

Cumhuriyet'ten sonra *Yeni Mecmua, Tasvir-i Efkâr, Çınaraltı, Büyük Doğu, Vakit* ve *Ulus* gazetesinde yazmaya başladı (1949-1953). Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçimi kazanamadı (1950).

Peyami Safa bir süre sonra *Türk Düşüncesi* dergisini yayımlamaya başladı (Aralık 1953) ve *Milliyet* gazetesi yazı kadrosunda yer aldı (1 Ekim 1954). Ardından *Tercüman*'a geçti (Mart 1959). *Büyük Doğu*'da ve *Havadis* gazetesinde yazdı (21 Temmuz 1960). *Düşünen Adam* dergisinde (5 Ocak 1961) ve *Son Havadis* gazetesinde (10 Mart 1961) yazmaya başladı. 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftehavuzlar'da öldü ve Edirnekapı Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Peyami Safa'nın 1914-1961 yılları arasında gerçek ismiyle ve Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlarla yazdığı süreli yayınlar şunlardır: Gazete: *Büyük Yol, Cumhuriyet, Havadis, Milliyet, Son Havadis, Son Posta, Son Telgraf, Tan, Tasvir, Tasvîr-i Efkâr, Tercüman, Tercümân-ı Hakîkat, Ulus, Vakit, Yirminci Asır*. Dergi: *Aydabir, Aydede, Bozkurt, Büyük Doğu, Çınaraltı, Düşünen Adam, Edebiyat Gazetesi, Fağfur, Hafta, Hareket, Hayat, Heray, İctihad, İslâm Mecmuası, Kültür Haftası, Re-*

simli Ay, Resimli Şark, Seksoloji, Servet-i Fünûn, Türk Dili, Türk Düşüncesi, Türk Yurdu, Türklük, Yedigün, Yeni Çağ, Yeni İstiklâl, Yeni Mecmua, Yeni Türk Mecmuası.

Eserleri. Hikâyeleri. 1. *Gençliğimiz* (1922). 2. *Siyah Beyaz Hikâyeler* (1923). 3. *Ateş Böcekleri* (1925). 4. *İstanbul Hikâyeleri* (tarihsiz). 5. *Hikâyeler*. İlk Defa Bütün Hikâyeleri Bir Arada (1980). *Asrın Hikâyeleri*'yle *Siyah Beyaz Hikâyeler*, *Ateş Böcekleri* ve *Resimli A*y mecmuasının 1930 yılında verdiği Resimli Hikâyeler ilâvesindeki hikâyeler Halil Açıkgöz tarafından bir araya getirilmiştir.

Romanları. 1. *Sözde Kızlar* (1922). 2. *Şimşek* (1923). 3. *Mahşer* (1924). 4. *Bir Akşamdı* (1924). 5. *Canan* (1925). 6. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930). 7. *Fatih-Harbiye* (1931). 8. *Bir Tereddüdün Romanı* (1933). 9. *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949). 10. *Yalnızız* (1951). 11. *Biz İnsanlar* (1959). Peyami Safa'nın ayrıca *Gün Doğuyor* adlı bir piyesi yayımlanmıştır (1937). Ayrıca Server Bedi takma adıyla çok sayıda roman ve hikâye kitabı yayımlamış, tefrika etmiştir. Bu eserler de Ötüken Neşriyat tarafından Server Bedi Külliyatı başlığı altında 2018 yılından itibaren yayımlanmaya başlamıştır.

Diğer Eserleri. 1. *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938). 2. *Felsefî Buhran* (1939). 3. *Millet ve İnsan* (1943). İkinci baskısı *Nasyonalizm* adıyla yapılmıştır (1961). 4. *Mahutlar* (1959). 5. *Sosyalizm* (1961). 6. *Mistisizm* (1961). 7. *Doğu-Batı Sentezi* (1962). 8. *Kızıl Çocuğa Mektuplar* (1971). Yukarıdaki üç eseri ayrıca *Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm* adıyla bir arada basılmıştır (1975).

Büyük Avrupa Anketi adlı eseri (1938) Peyami Safa'nın 1936 yılında çıktığı Avrupa seyahatini anlatır. Peyami Safa'nın çeşitli gazete ve dergilerdeki yazılarından seçmeler konularına göre tasnif edilerek "Objektif" adı altında basılmıştır: *Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca* (1970); *Sanat, Edebiyat, Tenkit* (1971); *Sosyalizm Marksizm Komünizm* (1971); *Din, İnkılâp, İrtica* (1971); *Kadın, Aşk, Aile* (1973); *Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar* (1976); *Eğitim, Gençlik, Üniversite* (1976); *Yirminci Asır, Avrupa ve Biz* (1976). Peyami Safa, *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektep Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948) gibi ders kitapları da kaleme almıştır.

Hazırlayanın Notu: *Sultan Aziz'in Mücevherleri* "Cingöz Recai'nin En Son Maceraları" başlığıyla birlikte, 29 Mart 1959-26 Mayıs 1959 tarihleri arasında, *Tercüman*'da 57 sayı olarak tefrika edilmiş, kitap biçiminde ilk kez 1962 yılında basılmıştır. Kitabın bu baskısında, eserin ilk baskısı ile tefrikası karşılaştırılmış, aradaki farklar dipnotta gösterilmiş, tefrikada olup ilk baskıda olmayan kısımlar [] ile metin içerisinde belirtilmiştir. Eser yayına hazırlanırken imlasına mümkün olduğu kadar müdahale edilmemiş, farklı yazılan kelimeler arasında birlik sağlanmış, yabancı kelimelerin orijinal hâlleri ve karşılıkları, bugün kullanılmayan kelime, kavramlar vb. de dipnotta açıklanmıştır.

CİNGÖZ'ÜN MODERNLİK MACERASI VE SULTAN AZİZ'İN MÜCEVHERLERİ

Bir Modernlik Alameti Olarak Polisiye

Tülin Ural

19. yüzyıl ortalarından itibaren, daha da özelleştirirsek Tanzimat yıllarıyla birlikte, II. Mahmut'un sarayda ve devlette başlattığı modernleşme toplumsal alanın çeşitli alanlarına doğru yayılmaya başladı. Bu çerçevede bazı kentlerin belli semtlerinde Batılı kıyafetlerden izler taşıyan kılıklar ya da bazen bizzat Batılı kıyafetler içinde, erkekler (ve hatta kadınlar) görünmeye başladı. Gelir düzeyi kendi içinde farklılaşsa dahi asla yoksul sayılamayacak Müslüman ve gayrimüslim seçkinlerin konaklarında mimariden, mobilyaya; yeme içmeden, ilişkilere ve zihniyetlere dek uzanan, elle tutulabilir ya da tutulamaz kültür alanlarının tamamında bu köklü dönüşümün izleri hissedildi.[1]

[1] Ancak bu dönüşüm, kentli yoksulların tanıklığı altında yaşanıyordu: Osmanlı mahallesinde varlıklı ile yoksulun bir arada yaşaması, kuşkusuz ki ev hizmetlerinde yoksulların çalışması bu tanıklığın en önemli nedeniydi. Bu tanıklıklar muhtemelen sorgulamalar kadar, uyarlamalara da yol açtı. Elbette yüzyıl sonuna doğru, devlette yaşanan dönüşümle beraber, Osmanlı'nın geleneksel seçkinleri dışındaki orta sınıfların daha geniş eğitim olanaklarına kavuşmasıyla, tam da bu dönüşümü hararetle tartışan roman ve dergi gibi yayınlar da çok daha geniş kesimlere ulaşabildi. Bu dönemin modernleşmeyi konu alan romanları, tuhaf bir paradoks içinde, roman okuyup Batılı yaşam tarzından aşırı etkilenen kızların sefahatini esefle anlatırken, aynı zamanda o modele ilişkin bir iştah da uyandırmaktaydılar. Cumhuriyetin büluğ çağına yaklaşırken Server Bedi nam müellif, bir yoksulun, hem de bir genç kızın modern yaşamın ayartmaları karşısında başı dönmeden kendi kararları peşinde gidebilmesine ilişkin bambaşka bir hikâye anlatabildi. Bu hikâye sadece dönemin modernleşme karşısındaki aşırı ihtiyatlı yaklaşımıyla değil, kendisinin "müstear isimle" yazdığı diğer romanlarıyla, misal *Fatih-Harbiye* ya da *Sözde Kızlar*'la da çelişmekteydi. Yazar adları nüfus kayıt bilgilerini katbekat aşan bir mesele olduğundan, burada Peyami Safa için "müstear isim" tabirini, tırnak içinde dahi olsa kullanmaktan çekinmedik. Ve bir not daha: *Cumbadan Rumbaya*'nın yazarı mı, *Fatih-Harbiye*'nin yazarı mı daha temiz kalpliydi, dolayısıyla bu kitapları yazan adam aslında kimdi, ne yazık ki asla bile-

Bir kuşak öncesinde yer sofralarında yemek yiyen Osmanlı seçkinleri, yaklaşık 1850'ler civarında masalarda yemek yemeye başladılar; anneleri babaları görücü usulü ile evlenip gayet mutlu mesut yaşamakta olan bazı paşa çocukları (kendileri hâlen görücü usulü evlenseler dahi) bu fikri kıyasıya eleştirip hayatı kendilerine de karılarına da zehir etmekteydiler artık.[2]

Sonunda zıvanadan çıkıp siyasi taleplere dek gidecek olan bu dönüşümün sebebi bir grup Osmanlı'nın bir anda yaşam biçimini değiştirmeye karar vermiş olması değildi elbette. Kıvılcımı Batı'da çakmış bu yeni yaşam modeli, Osmanlıları ekonomik ve politik bir zemin içinde etkisi altına almaktaydı. Elbette İngiltere'de serpilen yeni sanayi imparatorluğunun emperyalist emellerinin tüm bu dönüşüm üzerinde etkisi vardı. Ancak bu etki, Osmanlı toprağının kendine özgü koşulları ve ilişkileri içinde gerçekleşiyordu ve Osmanlılar bu dönüşümün sadece nesnesi değildi. Aynı zamanda onu yeniden uyarlayan, kendi içlerinde sürekli tartışan özneler olarak eklemlenmekteydiler bu süreçle.

Aslında tüm bu tartışmalar modernleşme dediğimiz tüm bu sürecin ne kadar hayırlı olduğu meselesinde kilitlenmekteydi. Osmanlı açısından yoğunlukla siyasal planda ve bir kimlik meselesi etrafında tartışılan (oradan tabii kadınlığa-erkekliğe bağlanan) bu mesele, müellifi olan Batı'da çok daha kapsayıcı ve sarsıcı bir sosyal, ekonomik, siyasal depremi tetiklemişti. Sanayi Devrimi ile beraber oluşan yeni kentler, çok yoğun nüfusu, aydınlatılmamış sokakları, derin yoksulluğu ve sınıf ayrımıyla, fuhuşun, alkolizmin, anarşist ve devrimci hareketlerin, çocuk işsizliği gibi acımasız emek biçimlerinin ve elbette suçun yuvası hâline gelmişti.[3] Sanayi kentlerinde kanalizasyonun çamurlu sokaklara sızıp durduğu tüm bu uzuun yıllar boyunca, yer altı yeryüzüne çıkmış gibiydi âdeta: dışkı, iri fareler ve dayanılmaz bir

---

meyeceğiz. Ancak bana kalırsa, o yazar da aslında bu sorunun yanıtını, dolayısıyla gerçek ismini, aslında bilmiyordu.

[2] Orhan Pamuk *Sessiz Ev*'de büyükbaba ve babaanne Darvinoğulları etrafında hem modern bir erkek olma tutkusunun, o erkeğin bizzat kendisi dâhil olmak üzere her şeyi tahrip edebilen gücünü hem de bu nedenle bir çiftin birbirine hayatı nasıl zehir edebildiklerini anlatır.

[3] Eric Hobsbawm, *Devrim Çağı: 1789-1848,* Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003.

CİNGÖZ RECAİ'NİN EN SON MACERALARI

Sultan Aziz'in mücevherleri

[BİRİNCİ BÖLÜM]

[I]

Sağ tarafına döndü. Bekledi. Ağrı devam ediyordu. Sabahtan beri altı aspirin almıştı. Birkaç saat azaldıktan sonra devam eden ağrıyı kökünden kesemeyeceğini anlıyordu. Bir aspirin daha almak için yataktan kalktı, elektriği yaktı.

Tülin uyuyordu. Bir bacağı yorganın üstüne çıkmış ve dizi yukarıya doğru kasılmıştı. Sinirleri uykuda bile gergin. Kaşları çatık. Arada bir hafifçe sıçrıyor.

Faruk ilacı aldıktan sonra koltuğa oturdu ve tekrar karısına bir göz attı. Son iki günü dolduran o heyecanlardan sonra Tülin'in uyuyabilmesi ne saadet! Hadiseleri herkesten daha sükûnetle o karşılıyordu. Âdeta aptalca karşıladı. Aptal mı, uyuşuk mu, ruhunu demir kasalar içinde saklayan bir kadın mı bu? Beş yıllık mesele. Faruk evlendikleri günden beri karısının mizacını tam anlayabilmiş değildi.

Evvelki gün, balkonda otururlarken, arka bahçeden gelen haykırışı evvela Tülin duymuş ve Faruk'a sormuştu:

— Nuri değil mi bağıran?

— Evet, demişti Faruk.

Nuri'nin sesi boğuktu. Faruk ayağa kalkmıştı. Tülin kımıldamadı. Sanki, gittikçe büyüyen haykırışı duymuyordu, sesin gayritabiiliğine dikkat eden Faruk ona:

— Kalk, demişti, gidip bakalım.

Mutfakta Nuri'nin boğuk boğuk haykırdığını duyan Fatma da onlara katıldı. Arka bahçeye çıktıkları zaman hizmetçi bir çığlık kopardı. Mesadet Hanım, bahçe kapısına çıkan merdivenin en alt basamağı önünde kıvrılmış, yatıyordu.

Üçü de eğildi. Kaynanasının nabzını yoklayan Faruk son günlerde kalp ağrıları artan kadının bir sekteye kurban gittiğini anladı. Mesadet Hanım'ın yüzündeki ölü sarılığı da buna şüphe bırakmıyordu. Tülin, "Anne! Anne!" diye cesedin üstüne kapandığı zaman Faruk, Nuri'nin sokaktan gelen haykırışına doğru koştu.

Şoför Nuri, köşkün arka kapısının önünde, yere yatmış, çırpınıyordu. Ayaktan sımsıkı bağlanmıştı. Yeni kurtulduğu anlaşılan elleriyle ağzındaki tıkacı sökmeye uğraşıyordu. Faruk yardım etti.

İki günden beri gözlerinin önünden gitmeyen bu sahneleri düşünürken Faruk bir sigara yaktı. Gazetelere "Bostancı Muamması" diye geçen bu facianın bir cinayet olup olmadığı ve failleri anlaşılamamıştı.

Faruk, ayaklarını uzattı. Başını koltuğun arkasına iyice dayadıktan sonra, hadiseleri mantıki nizam içinde, ta başından ve yeniden düşünmek istedi.

Bir aydan beri, Mesadet Hanım'ın bacaklarında ödemler teşekkül etmeye başlamış, nefes darlığı artmıştı. Yüzü de soluktu. Aile doktoru, kronik bir "angina pektoris"in[1] peşinden bir kalp yetmezliği başladığını söylüyordu. Digital[2] tedavisi hemen hemen faydasız oldu. Kadın son günlerinin yaklaştığını seziyordu. Daha doğrusu "sezmiş", Faruk'a ve belki Tülin'e de söylemeden (burası şüpheli!) bankada hususi kasasında duran mücevher çekmecesini alıp eve getirmek istemiş. Hadise günü Şoför Nuri ile bankaya gitmişler, çekmeceyi alıp otomobile yerleştirmişler. (Mesadet Hanım, içinde iki milyon liradan fazla kıymet taşıyan çekmeceyi iki ayağının arasından ayırmamış.)

Bostancı'da köşke geldikleri zaman, Şoför Nuri çekmeceyi arabadan alıp hanımefendiye teslim etmiş. Kadın yükü taşıyamayacağını anlayınca, Nuri'ye:

— Yardım et bana, demiş.

Tam köşkün bahçe kapısından girince, arkadan gelen birkaç kişi Nuri'nin boğazına sarılmış. Şoförü dışarı çekmişler, yere yıkmışlar, bacaklarını, kollarını bağlamışlar, ağzını tıkamışlar. İçlerinden biri de Mesadet Hanım'ın elinden aldığı çekmece ile bunlara katılmış. Taksilerine

---

[1] Göğüs ağrısı.

[2] Kalp yetmezliğinde kullanılan digitalis türü ilaçlar.

atlamış ve savuşmuşlar. Dört kişi imişler. Nuri, "Görsem, hepsini tanırım," diyor.

Mesadet Hanım'ın, üstüne hücum edilince, ani bir şok ve heyecan neticesi olarak mı, basamaklardan itilip yuvarlanarak mı öldüğü belli değil. Başında ve vücudunda yara, bere ve çarpma izi bulunamadı. Eğer en alt basamağa indiği zaman hücuma uğramışsa, ani bir kalp durmasından yere serilmiş olması mümkün. Şoför Nuri merdiven başında ve kapı önünde taarruza uğradıklarını söylüyor. Belki de Mesadet Hanım korkudan son basamağa kadar indikten sonra kalbi durmuş ve yere yıkılmıştır. Burası anlaşılamadı.

Polisi uğraştıran nokta faillerdi. Bunlardan biri cebinden çakıya benzer bir alet çıkardığı zaman (Nuri görmüş) yere nüfus cüzdanını düşürür. 1924 doğumlu, Mengenli, Hüseyin Kavrak adında biridir. Bolu Emniyet makamları da araştırma yapmışlar, bu adamın hüviyetine ve İstanbul'a ne zaman geldiğine dair fazla bilgi sahibi olamamışlar. Gazetelerden bazıları bu hadiseyi Cingöz Recai'nin eseri diye göstermişlerse de, meşhur hırsız bir tekzip[3] mektubu neşretmiş, bu vakayı gazetelerde okuyup öğrendiğini, ancak ondan sonra hadise ile ilgilendiğini ilan etmiştir.

Faruk bunları düşünürken omuzundaki ağrı hafifler gibi olmuştu. Uykusu yoktu. Tülin de sağa sola dönmeye başlamış, uyanmaya benzer hareketler yapıyordu. Sonra yine kımıldamadı ve uykusu derinleşti. Onun bu sakin yatışını görenler, iki milyon liralık mücevher taşıyan bir çekmece mirasını kaybeden insan olduğuna zor inanırlardı. Faruk ona bir daha baktı ve: "Ne tasasız mahluk!" diye düşündü.

İki milyon! Bu tahminde belki mübalağa vardı. Fakat Sultan Aziz'den, hazineye intikal edeceği yerde, hediye, atiye[4] ve ihsan yolu ile kurenasına,[5] oradan da Mesadet

[3] Yalanlama.

[4] Bahşiş.

[5] Yakınlar.

Hanım'ın büyükbabasına ve nihayet kendisine intikal eden bu elmasları gören yoktu. Yalnız ailede efsanesi dolaşırdı. Tülin, birkaç defa, bu mücevherlerin gümüş işlemeli bir antika çekmece içinde, bir bankanın hususi kasalarından birinde saklı olduğunu Faruk'a söylemişti. Polis, kimlerin bundan haberi olduğunu sıkı sıkı soruşturdu. Aile içinde herkes bunu biliyordu.

Hadise Cingöz üslubunda değildi. Ustaca tertiplenmiş ve büyük bir süratle tatbik edilmiş olmakla beraber, Cingöz'e mahsus ince bir tertip eseri olmadığına inanılabilirdi.

Bütün bu düşüncelerden hiçbir netice çıkaramayan Faruk ayağa kalktı. Ertesi gün karısıyla teyze hanımın Ayaspaşa'daki apartmanına gideceklerdi. Ertesi geceyi orada geçirmeleri ihtimali vardı. Daha fazla uykusuz kalmak istemediği için ışığı söndürdü ve yattı.

Ertesi gün, Cingöz Recai, Beyoğlu'nda, Tomtom Sokağı'ndaki apartmanında kahvaltı ederken, sevgilisi Jale gazeteleri okuyordu. Bir aralık mırıldandı:

— Bir fıkrada yine senden bahsediyorlardı. Bak ne diyor: "Nerede bir muamma, nerede milyonluk mücevher koleksiyonları, nerede bütün gazeteleri coşturan bir vaka varsa, orada muhakkak Cingöz Recai vardır. Modaya uygun yaşayan bu zat, son zamanların cevap hakkı ve tekzip modasına da uyarak rivayetleri tekzip etti. Fakat buna inanmak saflık olur."

Sabahın ilk sigarasını yakan Cingöz, bu yazıyı kısa bir omuz hareketiyle cevaplandırdıktan sonra, dedi ki:

— Bırak o zevzeklikleri. Bana meşime-i şebden neler doğduğunu sormuyorsun.

— Ne demek o mişimi şeb?

— Meşhur mısraı bilmiyorsun? "Gün doğmadan meşime-i şebden neler doğar."[6]

— Çok duydum ama manasını bilmiyorum.

---

[6] Rahmî'nin bir mısraı.

— Manası basit: Gün doğmadan gecenin karnından, rahminden neler doğar...

— Eee... Hıı?

Cingöz ayağa kalktı.

— Zamane kızları öyle doğuyorlar!

Gözlerini gazeteden ayırmayan Jale sordu:

— Kız mı, oğlan mı?

— Senin gibi güzel bir karı.

— Demek kız değil karı.

— Zamane kızları öyle doğuyorlar!

Jale'ye yaklaştı:

— Dinle nonoş! dedi, artık aramızda bir Bostancı Muamması kalmamıştır. Yaşlandıkça bütün düğümleri oturduğu yerde istidlal[7] metoduyla çözen Sherlock Holmes gibi, ben de yattığım yerde failleri, bu işi nasıl kıvırdıklarını ve… Çekmecenin yerini buldum!

Jale elindeki gazeteyi yere attı ve bağırdı:

— Sahi mi söylüyorsun? Bütün bunları gazetelerde okuduğunuz haberlerden mi çıkardın?

— Evet, sadece, biliyorsun ki, bu meselede yerimden kımıldamadım, teşkilatımı harekete getirmedim, hatta kimseye telefon bile etmedim. Dün gece, yattığım yerde, her şeyi o kadar anladım ki, gidip meşhur çekmeceyi alıp buraya getirebilirim.

Jale, Cingöz'ün yüzüne dikkatle bakarak:

— Sen erdin mi? dedi.

— Evet bilirsem türbeme kandil yaktır, bir muradın varsa adak adarsın. Kuzum, develere, boğalara kıyma bir mum yetişir.

Jale'ye eğildi, dua eder gibi yüzüne üfledi, sonra dudaklarını öptü.

Doğruldu ve dedi ki:

— Bilirsin: İnsanlar bir hadisenin iç yüzünü ararken dış yüzünü gözden kaçırmak gafletine düşerler. Buick taksi

[7] Çıkarım

arabası, Mengenci Hüseyin Kavak, Şoför Nuri'nin vücuduna sarılan ipler falan filan hepsi hadisenin iç planına dâhil. Dış planda iki kişi var: Mesadet Hanım ve Şoför Nuri.

— Kızı Tülin'le damadı Faruk yok mu?

— Ben hadise kahramanlarından bahsediyorum. Mesadet Hanım sizlere ömür. İntihar etmek için kendini merdivenin üst sahanlığından yere balıklama fırlatıp atmadığı malum, değil mi? Kalıyor şoför Nuri.

Jale gözlerini büyüten bir hayretle bağırdı:

— Şoför Nuri!

— O kadar şaşılacak bir şey yok. Bu dalavere klasik oldu artık. Fail şüpheden kurtulmak için kurban gibi görünür. Polis de bunu anlamış olsa gerek. Anlamadıysa yazık.

Jale uzun düşünmekten hoşlanmayan kadınlar gibi yüzünde sıkıntı ifade eden buruşuklarla:

— Evet, dedi, mümkün.

— Mümkün değil, muhakkak. Damat Faruk Bey şoförü gördüğü zaman Nuri'nin ayakları bağlı ve elleri iplerden kurtulmuş, serbestmiş. Sen de bilirsin arkadan bağlı elleri ipten kurtarmak mümkün değildir. Şoförün ayaklarını kendisini bağladıktan sonra, ağzını da kendisinin tıkayıp bağlamadığı ve ellerini serbest bıraktığı besbelli. Öteki herifler, Nuri'nin arkadaşları değilseler, onun ellerini ayaklarını niçin bağlasınlar?

— Bağlamasalardı, Nuri arabaya atlar, onların arabasını takip ederdi.

— Buna mâni olmak için Nuri'nin arabasının iki lastiğini kesmek kâfiydi.

— Düşünememişler.

— Bu kadar planlı bir harekette bunun düşünülmemiş olduğunu zannetmiyorum. Sonra, yerde bulunan nüfus cüzdanını düşüren adam cebinden çakıya benzer bir şey çıkarırken düşürmüş onu. Çakıya benzer bir şey nedir? Belli değil. Orada çakıya lüzum yok. Hem cüzdan ceketin iç ce-

binde durur. Orada çakıya benzer şeyin işi ne? Ve nihayet, bu herifle, Mesadet Hanım'la Nuri'nin o gün bankaya gideceklerini, saat kaçta gideceklerini, saat kaçta döneceklerini dakikası dakikasına kimden öğrenmişlerdir? Böyle bir çekmece alıp geleceklerini ne bilirler? Görüyorsun ki çocukça bir tertip bu. Nuri'nin mesleğe yeni girdiği anlaşılıyor. Öteki moloz ağalar da çarıklı erkânıharp.[8]

— Peki çekmece nerede?

— Ya herifler alıp götürmüşlerdir veya oralarda bir yere bırakmışlardır. Hangisi mantıkidir? İkisi de. Fakat hadise daha vazıhtır.[9] Mesadet Hanım'ın cesedini köşke Faruk, Tülin ve hizmetçi taşımışlar. İpleri çözülen ve serbest kalan şoför onlara yardım etmemiş. Polise verdiği ifadede yüz numaraya[10] gittiğini söylüyor. Hâlbuki Mesadet Hanım yatağına yatırıldıktan sonra, Faruk doktora ve polise telefon etmek istemiş, muvaffak olamamış. Bir türlü aradığı numara çıkmıyormuş. Sabırsızlanmış, civardaki doktora kendisi gitmek için bahçeye çıkınca, Nuri'nin çamların bulunduğu tarafa geldiğini görmüş. Şoför de onu görünce koşmuş. Faruk eve dönmüş, şoför de doktora gitmiş, oradan da polise telefon etmiş. Görüyorsun Nuri'nin polise verdiği ifade ile gazetecilere söyledikleri birbirini tutmuyor. Çekmece bahçede, çamlar altında bir yere gömülmüş olacak.

— Anlamıyorum! dedi Jale.

— Bu gece anlarsın. Nuri'yi bulacağım. Vaka ehemmiyetsiz, fakat çekmece çok mühim. Ben bu koleksiyonu bilirim. Mısır'da sanıyordum. Daha doğrusu onun İkinci Meşrutiyet'ten sonraki macerasını takip etmemiştim. Bugün, akşama kadar, Mesadet Hanım'ın şeceresini tetkikle meşgul olacağım. Rahmetli İbnülemin Mahmut Kemal[11] sağ olmalıydı!

---

[8] Ağzı laf yapan taşralı.

[9] Açık.

[10] Tuvalete.

[11] 1870-25 Mayıs 1957 tarihleri arasında yaşamış edebiyat ve kültür ta-

Şoför Nuri ışığı söndürdü ve yattı. Haziran kudurdu mu, nedir, birdenbire ne bu sıcak. Oda değil fırın mübarek. Pencere ardına kadar açık. Yine de nafile. Esmiyor, ölüsü kandilli.[12] Bu gece yine uyku yok galiba. Sinirler de kemençe kirişi gibi gergin. En küçük sesler büyüyor. Bahçede bir yaprak zıplasa fişek gibi patlıyor.

Bırak şu zırıltıları, unut be Nuri, unut, yum gözlerini, uyu. Uyu be kardeşim, uyu be arslanım, düşünme be: Karakol, müdüriyet, hanımın ölüsü, gazeteler. Elmaslar, hapishaneler. Hah! Bir de şu iskemleye çık bakalım. Çingene boynuna ip geçirsin, daha var mı düşüneceğin şey, asıl da kurtul, öyle.

Allah bilir, sofada bir çıtırtı var, bir ayak sesi. Değil be ulan, bahçede yaprak. Ne yaprağı! Sonbahardayız?

Biri var pencerenin önünde. Kalk ulan kalk!

Doğruldu ve yatağın içinde oturdu. Pencerenin dışındaki taflanlarda bir hışırtı var, muhakkak.

Kalktı ve ışığı yaktı.

Arkasına dönüp pencereye baktığı zaman donakaldı: Cingöz, Cingöz Recai!

Bir an nefesi tutulur gibi oldu ve kollarını yukarı kaldırıp indirdi.

Ağır ağır bir sigara çıkarıp yakan Cingöz, paketi ona uzattı:

— Afallama! dedi, bir de sen çek. Otur şuraya.

Nuri tereddüt ediyordu. Cingöz yatağın kenarını göstererek, tokmak gibi sert bir sesle:

— Otur! dedi.

Nuri oturdu. Titreyen eliyle bir sigara aldı.

Cingöz pencereyi kapadı. Kreton perdeyi çektikten sonra köşedeki sandalyeye oturdu. Hey koca herif! Yaş-

---

rihçisi.

[12] İyi gitmeyen bir iş için sövgü yerine, sitem manasında, kızgınlık içeren cümlelerde kullanılır.

lanmıştı biraz. Kulaklarının üstündeki saçlar bembeyazdı. Fakat gözlere bak gözlere. Baktığı yeri deliyor be. Nuri'nin her zaman resimlerine bakmaktan doyamadığı bu yüz, bu namlu gibi gözler, bu şahane burun, bu. Bu…

Sigarasını yere silkeleyen Cingöz, oğlunu tatlı paylayan iyi bir baba sesiyle:

— Daha toysun, evlat! dedi. Bu numara sökmez. Polis de ya çaktı, ya çakacak. Buralarda durma. Al voltayı pır. Acemice tertiplemişsin.

Nuri inkâra sapmadı. Önüne bakarak cevap verdi:

— Vallahi ağabey. Dinim hakkiyçin… Vallah billah ağabey, ben senin çömezinim. Biliyordum geleceğini. Bu gece, başka gece, biliyordum. Ben çocukluğumdan beri seni okurum ağabey. Resimlerini hep öper, koklarım. Beni sen yetiştirdin. Tanımazsın beni ama sen yetiştirdin.

— İyi yetişmemişsin, pişmemişsin daha.

— Biliyorum ağabey, sen çakarsın.

— Polis de çakacak diyorum, sana. Enayi değil.

— Gözüm uyku tutmuyor ağabey. Çıt çıksa tavşan gibi yüreğim hopluyor. Ben bu kadar ödlek değilim. Fakat ben de anlıyorum, çakıldı, çakılacak. Ödüm patlıyor.

Cingöz kalktı, pencereyi açtı ve sigarayı dışarıya fırlattıktan sonra Nuri'ye döndü:

— Korkma! dedi, söylediklerimi yaparsan mesele yok.

Nuri de eğilip sigarasını yere bastırdıktan sonra:

— Emret ağabey! dedi.

— Evvela, çekmece.

Nuri güldü. Yüzünde şeytani bir ifade belirip kayboldu. Sonra yalvarır gibi:

— Vallahi ağabey, dedi, inanmazsın. Çekmece boş çıktı.

Cingöz kaşlarını çattı ve tekrarladı:

—Çekmece!

Nuri'nin bakışları çırpındı. Sağa sola konup kalkıyordu. Omuzlarını kaldırıp indirdi.

— İnan ağabey, dedi, inan ki boş çıktı.

Ayağa kalkan Cingöz ona doğru bir adım attı ve sarstı.

Nuri, müdafaaya geçer gibi doğrularak:

— İnan! dedi, sen numara 1. ben numara 2. Ben Cingöz 2 No'yum. Yalan söylemem ağabey. Boş dedim, boş. Göreceksin.

Cingöz emir verdi:

— Kalk ayağa!

Nuri kalktı.

Cingöz yaklaştı. Gözlerini iki şiş gibi onun gözlerine saplarken bir elini de omuzuna koydu:

— Söyle! dedi, nerede?

— Duvara en yakın çamın dibinde gömülü.

— Düş önüme!

Nuri ayakkabılarını giydi. Cingöz'ün önüne düştü. Oda kapısından çıkarken durdu. Sesinde yalvarış, tehdit, istihza[13] karışıyordu.

— Ağabey! dedi, yapma. Ayranımı kabartma benim. Yapma. Sıkıya gelemem ben.

— Yürü!

— Sıkıya gelemem ben. Bekliyordum ben seni. Fakat böyle değil. Böyle olmaz ağabey. Zorlama beni. İyi gelmez sonu. Ben çocukken oyunda ebe olmadım hiç. Koşmacada yakalanmadım. Gel, otur, bir kahve pişireyim sana.

Cingöz onu omuzundan itti ve kapı dışarı sürdü. Uzun ve karanlık bir koridoru geçtiler. Sonra mutfaktan bahçeye çıktılar.

Havada yağmur hazırlığı vardı. Ilık suya batmış ıslak bir tülbent gibi yüzü okşayan hafif bir esinti hissediliyordu.

Cingöz gökyüzüne baktı ve içinden şu mısraları geçirmeye başladı:

Ve ben bu karanlık muammanın anahtarını

[13] Alay.

İçinde uzak ve ölgün bir yıldız titreyen
Şu sonsuz boşlukta.

Devam edemedi. Sarsıldı ve yüzü koyun yere kapaklandı. Darbe o kadar birdenbire ve düşüş o kadar şiddetliydi ki, zor kendine geldi. "Al sana şiir, ahmak!" dedi ve etrafına baktı. Nuri uçup gitmişti.

Kalktı. Bahçenin çamlık tarafına doğru yürüdü.

Ümidi yoktu. Fakat Nuri'nin peşine düşmek de nafile olduğu için çamlık tarafını bir gözden geçirmek istedi:

Bahçe duvarı yol boyunca bir arsaya kadar uzanıyordu. Hava bulutlu fakat şeffaftı. Cep fenerini yakmaya lüzum görmeyen Cingöz, bazı yerlerde toprağa eğilip kalkarak ağır ağır yürüyordu, bahçeyi dolaştı. Duvara en yakın çam ağacının dibindeki toprak yumuşak ve biraz kabarıktı. Kazılıp tekrar doldurulduğu anlaşılıyordu. Nuri'nin hakikati söylediğine inanmak istemeyen Cingöz, orasını kazmak arzusundan da kendini alamadı. Fakat alet yoktu. Doğruldu, etrafına baktı, düşündü.

Süratle yürüdü, mutfağa kadar gitti. Musluğun altındaki dolapta bir keser buldu. Sonra eline bir kepçe geçirdi ve ağacın altına gitti. Epeyce uğraştı. Bazen avucunu da kullandığı için tırnaklarının dibi acıyordu. Yarım saate yakın çabaladıktan sonra 30-40 santimlik bir derinliğe inildi. Keserin sapıyla yokladı ve bir sertlik hissetti. Biraz daha uğraştıktan sonra çekmeceyi buldu ve oldukça zahmetle çıkardı.

Derin bir nefes aldı ve ayağa kalktı.

Anlamıyordu.

Nuri doğru söylemişti. Niçin kaçtı öyle ise? Pay bile istemeden bu hazineyi Cingöz'e niçin bıraktı? Boş muydu yoksa çekmece? Nuri'nin bütün söyledikleri doğru muydu? Değilse neden kaçtı, niçin?

Çekmece kilitliydi. Oldukça ağırdı. Cingöz onu salladı. İçinde ağır ve sert bir şeyler vardı.